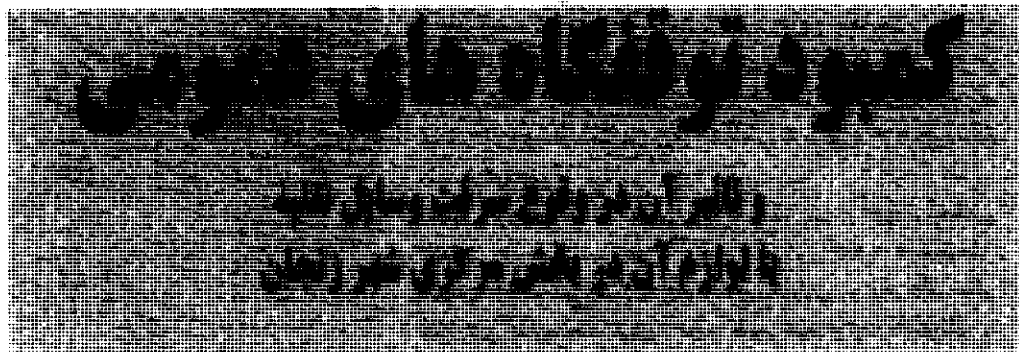


تصحیح و بهوش

ضمن پژوهش از نویسندگان ارجمند مقاله حاضر - که در شماره پیشین به اشتباه به نام شخص دیگری درج گردید - و جهت اطلاع خوانندگان عزیز و حسب اخلاق حرفه ای، در این شماره نام اصلی آنان

تصحیح می گردد.



محسن تقی‌زاده، محسن خدایی و فرزانه زنجانی

عزیم عبداللهی حقی، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری
بخش دوم و پایانی

اراض و تاثیر آن در کاهش جرم به وجود آورده است.

مبانی نظری پژوهش
تقریباً تمامی اندیشمندان بر این عقیده اتفاق نظر دارند که چنانچه محیط کالبدی به طور صحیح و مناسب طراحی و ساخته شود و می‌توان از بروز جرایم پیشگیری نمود. همچنین نتیجه تحقیقات نشان می‌دهد.

به کارگیری اصول برنامه ریزی شهری نقش بسزایی در افزایش امنیت و کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی دارد.

مطابق نظریه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی و دیدگاه فضای مقاوم در برابر جرم (فضای قابل دفاع) ویژگی‌های محیطی نحوه طراحی فضاهای کالبدی و نوع کاربردهای مختلف صنعتی مسکونی تجاری و اداری و ... یا میزان تراکم واحد سطح بر نوع بزهکاری و رفتار مجرمانه تاثیر دارد (عبداللهی، ۱۳۸۳: ۵۳)

نیومن عقیده داشت مجتمع‌های مسکونی چند طبقه در برابر بزهکاری بسیار آسیب پذیر است زیرا بخش قابل توجهی از این سکونتگاهها توسط

با نوع کاربریهای شهری انجام دادند و دریافتند فعالیتهای بیشتر در نزدیک شریان‌های اصلی حمل و نقل و شاهراهها متمرکز است. همچنین در مسیرهای بین میادین و چهارراه‌ها که دارای عملکردهای گوناگون است میزان بالایی از جرایم رخ می‌دهد.

پرکنیز در سال ۱۹۹۳ چهل و هشت بلوک از واحدهای همسایگی شهر نیویورک را مطالعه کرد و دریافت تمرکز جرایم بیشتر در تقاطع خیابانهای اصلی واحدهای همسایگی و محل اتصال کوچه‌ها یا بلوک‌های کوچک محلات صورت می‌گیرد.

شاو و مک کی در سال ۱۹۲۹ در خصوص تاثیر کاربری اراضی در وقوع میزان خاصی از جرایم نشان دادند وجود کاربری‌های تجاری و صنعتی و در واحدهای همسایگی باعث بالا رفتن ناهنجاریهای گوناگون در سطح محلات می‌شود.

مطالعات یاده شده که عموماً طی سی سال گذشته صورت گرفته است عرصه و میدان عمل نوینی را در بحث برنامه ریزی کاربری

پس از جا کوپز، جفری و نیومن مطالعات زیادی پیرامون به کارگیری اصول علم برنامه ریزی و طراحی شهری جهت پیشگیری از بزهکاری انجام گرفت. گرین برگ و کالگز ارتباط میزان جرم با خصوصیات کالبدی و کاربری زمین را در آتلانتا مطالعه کرده و دریافتند. در مناطق با کاربری اراضی یکسان مثل مناطقی که صرفاً مسکونی است در مقایسه با نواحی که دارای کاربری مختلط می‌باشد میزان خاصی از ناهنجاریهای اجتماعی به وقوع می‌پیوندد.

روهه و گرینبرگ در سال ۱۹۸۴ مطالعات در مورد واحدهای همسایگی شهرها انجام دادند. آنها در مطالعات خود رابطه بین جرم و دسترسی‌های مختلف واحدهای همسایگی را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که طراحی و برنامه ریزی مناسب محیط ساخته شده دسترسی به واحدهای همسایگی را کاهش می‌دهد.

پل برانتینگهام و پاتریشا برانتینگهام بر اساس تحقیقاتی که در سال ۱۹۸۱ در خصوص بررسی میزان جرم و ارتباط آن

می‌باشد سرانه مسکونی در کل شهر زنجان ۳۰ متر مربع می‌شد که تقریباً به سرانه پیشنهادی طرح تفصیلی (۳۱/۷۵ متر مربع) نزدیک است.

کاربری تجاری

سرانه کاربری تجاری در مناطق مختلف شده زنجان عبارتند از: منطقه یک ۵/۹ متر مربع منطقه دو ۰/۸ متر مربع منطقه سه ۰/۴ متر مربع و منطقه چهار ۴/۰۵ متر مربع.

کاربری آموزشی

در منطقه یک ۵۷ مرکز آموزشی مستقر است که ۱۸ درصد فضاهای آموزشی شهر با مساحتی برابر با ۵/۰۴ هکتار را شامل می‌شود. منطقه سه، ۱۲۰ مرکز آموزشی را در خود جای داده است که ۳۸ درصد کاربریهای آموزشی را شامل می‌شود و دارای مساحتی برابر با ۱۵/۶ هکتار می‌باشد و در منطقه چهار ۳۰ مرکز آموزشی مستقر است و ۹ درصد این کاربریها را شامل می‌شود و از مساحتی برابر ۱۱/۶ هکتار برخوردار است بیشترین میزان فضاهای آموزشی به ترتیب در منطقه دو با ۳۴ درصد و منطقه سه با ۳۷ درصد قرار دارد. در منطقه یک که شامل بخش مرکزی شهر است ۱۸ درصد کاربریهای آموزشی واقع شده است که میزان قابل توجهی است و سرانه این کاربری در منطقه یک و بخش مرکزی شهر ۱/۶ متر مربع است ۵/۹ درصد از کتابخانه‌ها، سینماها و مراکز فرهنگی و تاریخی نیز در منطقه یک و بخش مرکزی شهر قرار دارد.

کاربری توریستی و پذیرایی

از ۱۶۰ مرکز پذیرایی و جهانگردی موجود در سطح شهر زنجان ۸ مورد آن (۵۰

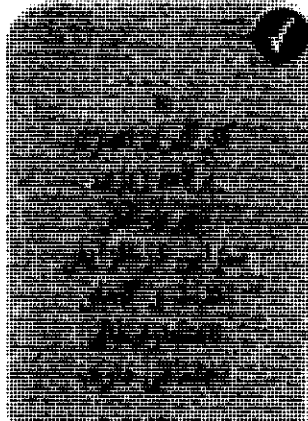
اساس این تئوری برنامه ریزی و طراحی مناسب کاربریهای مختلف در سطح شهرها موجب ایجاد فضاهایی می‌شود که جذابیت کمتری برای بزهکاران دارد و با ایجاد اینگونه فضاها در مناطق مختلف شهر می‌توان از فرصتهای محلی بزهکاری کاست. (عبدالهی، ۱۳۷۳: ۵۵)

ویژگیهای کاربری اراضی شهر زنجان

یکی از مهمترین مشکلات فعلی شهر زنجان عدم اجرای صحیح اصول برنامه ریزی کاربری اراضی در این شهر است چرا که توزیع کاربریهای شهر به صورت متعادل و متوازن در سطح شهر صورت نگرفته است این نابسامانی باعث تمرکز بیشتر فعالیتهای مختلف خدماتی، تجاری و اداری در بخش مرکز و همچنین نبود و یا عملکرد برخی کاربریها در این بخش شده است.

کاربری مسکونی

سرانه این کاربری در ایران بین ۴۰ تا ۵۰ متر مربع برای هر نفر در نظر گرفته شده است. سرانه مسکونی در مناطق مختلف شهر زنجان عبارت است از: منطقه یک ۳۸ متر مربع، منطقه دو ۲۳ مترمربع، منطقه سه متر مربع و منطقه چهار ۵۲ متر مربع



ساکنین آن قابل مشاهده نیست و ساکنین بر نواحی اطراف از جمله خیابانها، راهروها و راه پله ها نظارت کامل ندارند بنابراین این چنین مکان های مستعد انجام رفتارهای مجرمانه است به نظر او فضاهای مقاوم در برابر جرم امکان مناسبی جهت باز ساخت محیط های مسکونی شهرها فراهم می آورد تا بدین وسیله محیط امن و سالمی در شهرهای برای زندگی ایجاد گردد.

به اعتقاد نیومن طراحی مناسب شهرها به طور گسترده رابطه مثبتی با کاهش فرصت های جرم دارد. وی در تئوری خود به چهار اصل زیر اشاره می‌کند:

الف) قلمرو گرایی: از آنجا که افراد احساس تعلق و مالکیت نسبت به اموال و املاک خود دارند و از آنها حفاظت می‌کنند با طراحی مناسب و ایجاد موانع فیزیکی بین محدوده‌های مالکیت افراد می‌توان فرصت های بزهکاری را از بزهکاران گرفت.

ب) نظارت طبیعی: با افزایش میدان دید ساختمانها و کاربریهای مختلف شهر می‌توان نظارت طبیعی شهروندان را بالا برد و از افزایش جرایم در سطح شهرها است.

ج) تصویر منظر: آشفتنگیها و بی نظم‌های فیزیکی یک مکان تاثیر زیادی در جذب بزهکاران و رفتار مجرمانه دارد. بهسازی و مرمت فضاهای کاربردی و سعی در منظر سازی بهتر موجب از بین رفتن بهم ریختگی فیزیکی شده و کاهش جرایم و افزایش امنیت عمومی را در پی خواهد داشت.

د) کاربرد زمین: کاربرد اراضی شهری یک اصل مهم در تئوری فضاهای قابل دفاع است بر

درصد) در بخش مرکزی شهر واقع است. سرانه این کاربری در منطقه یک یا بخش مرکزی شهر برابر با ۰/۱ می باشد و در کل شهر برابر با ۰/۱۴ است سرانه کاربری پذیرایی و جهانگردی در مناطق مختلف شهر زنجان عبارتند از: منطقه یک ۰/۱ متر مربع منطقه دو ۰/۰۲ متر مربع منطقه سه ۰/۰۸ متر مربع و منطقه چهار ۱/۰۴ متر مربع می باشد سرانه کل شهر نیز ۰/۱۴ متر مربع است و در مقایسه با سرانه پیشنهادی کمتر است.

کاربری مذهبی

از میزان ۱۳۹ مرکز مذهبی که در سطح شهر وجود دارد، ۶۱ مورد به عبارتی ۴۳/۸ درصد در بخش مرکزی شهر مستقر شده است کاربری مذهبی در این بخش باعث جذب جمعیت زیادی از تمام نقاط شهر و از حوزه نفوذ شهر زنان به این بخش از شده

می شود. سرانه کاربری مذهبی در مناطق مختلف شهر زنجان عبارتند از: منطقه یک ۱/۳ متر مربع، منطقه دو ۰/۰۱ متر مربع منطقه سه ۱/۱ متر مربع و منطقه چهار ۰/۲ متر مربع است. سرانه کل شهر نیز برابر با ۰/۳ متر مربع است و از وضع پیشنهادی کمتر است.

کاربری پارکینگ (توقفگاه) عمومی

سرانه پارکینگ عمومی در ضوابط مربوط به ایجاد راه و شبکه های ارتباطی در نظر گرفته می شود. برای ایجاد پارکینگ یا توقفگاه عمومی می توان فضایی برای چهار خودرو را برای هر خانوار شهری دارای خودرو در نظر گرفت این مساحت برابر ۳۲ متر مربع برای توقف و دور زدن اتومبیل است.

مطابق بررسی نبود یا کمبود پارکینگ عمومی (و حتی اختصاصی) و توزیع نامتناسب آن در بخش های مختلف شهر از مشکلات مهم شهر زنجان در مقطع کنونی محسوب می شود مطابق بررسی و اظهار نظر مسئولین در محدوده بخش مرکزی شهر زنجان کاربری پارکینگ عمومی دیده نشده و سرانه آن صفر است و توقفگاه های موجودی در این محدوده را زمین های بایرو بلا استفاده ای تشکیل می دهد که بطور وقت به عنوان توقفگاه از آن استفاده می شود این کمبود به ویژه در بخش مرکزی شهر که مهمترین مرکز اداری، تجاری و خدماتی شهر محسوب می شود بسیار حادث تر است.

این موضوع باعث شده است تا به دلیل فقدان پارکینگ مردم مجبور به پارک وسیله نقلیه خود در حاشیه معابر گردند به گونه ای که در بیشتر ساعات روز و تا پاسی از شب در حاشیه معابر و داخل کوچه های فرعی محدوده بخش مرکزی انبوهی از وسایط نقلیه متوقف گردیده است که این امر از یک طرف موجب شلوغی و ازدحام، دشواری آمد و شد آسودگی شده و از سوی دیگر شرایط مناسبی را برای بزهکاران

پدید می آورد تا اقدام به سرقت وسایل نقلیه یا لوازم آن نمایند. **آزمون فرضیه تحقیق**

بررسی جرایم سرقت خودرو، موتور سیکلت یا لوازم آن در شهر زنجان نشان می دهد نوع کاربری اراضی در توزیع مکانی این جرایم تاثیر قابل توجهی دارد و مهمترین مکان های وقوع این جرایم حاشیه خیابانها و کوچه های فرعی است مهمترین خیابانها و معابر شهر محل وقوع این جرایم خیابان امام، خیابان سعدی جنوبی، سعدی وسط، خیابانهای منتهی به دروازه رشت و دروازه ارک می باشد که در محدوده بخش مرکزی شهر واقع است.

همچنین نتیجه بررسی نشان می دهد ۲۲ درصد از سرقت های اتومبیل یا لوازم آن در حاشیه خیابانهای اصلی و ۳۷ درصد از حاشیه خیابانهای فرعی رخ می دهد. علاوه بر این ۲۹ درصد سرقت اتومبیل یا لوازم آن از روبروی منازل انجام گرفته است. به ویژه در محدوده منطقه یک که بیشتر دارای بافت قدیمی و متراکم می باشد به دلیل وجود کوچه های باریک و کمبود پارکینگ عمومی و اختصاصی شهروندان مجبور به پارک خودرو در حاشیه کوچه های فرعی و منازل خود می گردند. همچنین توزیع فضایی سرقت موتور سیکلت و لوازم آن نیز نشان می دهد حدود ۷۴ درصد از سرقت های یاد شده در حاشیه خیابانهای اصلی و فرعی شهر رخ داده است (۴۱ درصد حاشیه خیابانهای اصلی و ۳۳ درصد حاشیه خیابانها یا کوچه های فرعی) مهمترین خیابانها و معابر وقوع سرقت موتور سیکلت یا لوازم آن در شهر زنجان خیابان

۲۲ درصد از سرقت های اتومبیل یا لوازم آن در حاشیه خیابانهای اصلی و ۳۷ درصد در حاشیه خیابانهای فرعی رخ می دهد

موتور سیکلت شهر حدود ۳۵ درصد آن در محدوده بخش مرکزی شهر اتفاق افتاده است در حالی که این محدوده تنها ۴ درصد مساحت کل شهر در بر گیرد. همچنین در محلات مسکونی بخش مرکزی شهر به دلیل قدیمی بودن بافت، کوچه‌های باریک و تعداد کم پارکینگ اختصاصی و عمومی اکثر ساکنین اتومبیل خود را در مقابل خود منازل پارک نموده و لذا وقوع این نوع سرقت بیش از همه در بخش مرکزی رخ داده است.

با توجه به موارد فوق و به منظور حل مشکلات فوق و برای به حداقل رساندن امکان سرقت وسایط نقلیه یا لوازم آن در بخش مرکزی شهر پیشنهاد می‌گردد کاربری پارکینگ عمومی بر اساس استانداردها و به میزان لازم و با توزیع مناسب در کل محدوده بخش مرکز در نظر گرفته شود.

۱- سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی (۱۳۷۹) نشریه دفتر آمار و خدمات رایانه ای چاپ نشده.

۲- طرح تجدید نظر تفصیلی شهر زنجان (۱۳۸۳) جلد پنجم، کاربری اراضی، تهران: شرکت مهندسی مشاور آرمانشهر.

۳- عبدالله مریم (۱۳۸۳) پیشگیری جرم از طریق برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، پایان نامه کارشناسی ارشد، زنجان: دانشگاه زنجان.

۴- کلاتری محسن (۱۳۷۴) بررسی نقش محیط جغرافیایی در وقوع جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد تهران دانشگاه شهید بهشتی.

۵- کلاتری محسن (۱۳۸۰) بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران، پایان نامه دکتری تهران، دانشگاه تهران.

موجود در سطح شهر است تا امکان دسترسی بهینه با صرف حداقل هزینه و زمان برای شهروندان فراهم گردد. کاربری توقفگاه عمومی (پارکینگ) از جمله کاربری های ضروری است که بایستی بر اساس نیاز در مکان های خاصی از شهر در نظر گرفته شود. فقدان یا کمبود پارکینگ عمومی و یا توزیع نامناسب آن از مشکلات مهم شهر زنجان محسوب می شود. در بخش مرکزی شهر زنجان که مهمترین مرکز اداری، تجاری و خدماتی شهر محسوب می شود پارکینگ عمومی در نظر گرفته نشده است و توقفگاههای موجود را زمین های بایر و استفاده نشده ای تشکیل می دهد که بطور موقت به عنوان توقفگاه استفاده می شود.

از این رو خیل مراجعین به بخش مرکزی ناگزیر به پارک وسایط نقلیه خود در حاشیه معابر اصلی یا فرعی می گرداند. این امر صرف نظر از مشکلاتی چون شلوغی، ازدحام، دشواری آمد و شد، موجب افزایش سرقت وسایط نقلیه یا لوازم در این محدوده از شهر شده است به گونه ای که از کل سرقت

امام و خیابانهای منتهی به سعدی وسط چهار راه امیر کبیر، سبزه میدان، دروازه ارگ، دروازه رشت می باشد که عموماً در محدوده بخش مرکزی شهر زنجان واقع شده است.

با توجه به یافته های تحقیق و همچنین بررسی ویژگیهای کاربری اراضی بخش مرکزی شهر زنجان می توان دریافت بالا بودن تعداد جرایم سرقت اتومبیل موتور سیکلت و یا لوازم آن در حاشیه خیابانها و معابر این محدوده از این امر ناشی شده است که این محدوده بدلیل تمرکز بالای کاربری های تجاری اداری خدماتی تفریحی و فرهنگی مذهبی پذیرائی هزاران نفر جمعیت می باشد که از نواحی پیرامون یا حتی از خارج شهر به این محدوده وارد شده و بدلیل کمبود یا نبود توقفگاه وسایط نقلیه به ناگزیر خودرو وسیله نقلیه خود را در حاشیه معابر یا کوچه های فرعی متوقف نموده و شرایط مناسبی را برای سارقین پدید می آورند تا اقدام به سرقت این وسایل یا لوازم آن نمایند همچنین محلات مسکونی با بافت قدیمی واقع در بخش مرکزی شهر به دلیل کمبود یا نبود پارکینگ اختصاصی ساکنین این محدوده به ناگزیر خودرو خرد را در مقابل منازل مسکونی متوقف می نمایند و این امر نیز عامل مهم وقوع سرقت وسایل نقلیه از مقابل منازل آنها می گردد.

نتیجه گیری یکی از اهداف مهم برنامه ریزی کاربری اراضی شهری تخصیص بهتر و مناسب کاربریهای مختلف بر اساس سرانه های

✓

فقدان یا کمبود پارکینگ عمومی و یا توزیع نامناسب آن از مشکلات مهم شهر زنجان محسوب می شود